

Straf(proces)recht

Kritisch overzicht van enkele recente wetswijzigingen in het straf(proces)recht: het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek¹

Vanessa FRANSSEN
plaatsvervangend docent Instituut voor strafrecht KU Leuven, post-doctoraal
onderzoeker Université du Luxembourg en advocaat Balie Brussel

¹ Deze bijdrage werd afgesloten op 11 februari 2014.

I. Inleiding

1. Op enkele maanden voor de geduchte ‘moeder van alle verkiezingen’ bruijst de federale strafwetgever nog steeds van inspiratie. Gedurende het voorbije jaar was het aantal wetswijzigingen in het domein van het strafrecht en strafprocesrecht nauwelijks bij te houden.

Zo werd het *recht op verzoek tot inzage in en afschrift van het strafdossier* tijdens het vooronderzoek¹ in het Wetboek van strafvordering verankerd voor alle rechtstreeks belanghebbenden, waaronder ook het slachtoffer dat een verklaring van benadeelde persoon heeft afgelegd.² De benadeelde persoon kreeg tevens een *automatisch* inzagerecht in het strafdossier op het einde van het gerechtelijk onderzoek, naar aanleiding van de regeling van de rechtspleging, en wordt in dat opzicht op gelijke voet geplaatst met de in verdenking gestelde en de burgerlijke partij.³

Verder werd in art. 24, lid 3-4 V.T.Sv. een *nieuwe schorsingsgrond* ingevoerd.⁴ Eenvoudig gesteld wordt de verjaring van de strafvordering geschorst wanneer een partij bijkomende onderzoekshandelingen vraagt hetzij in het kader van de regeling van de rechtspleging, hetzij bij de behandeling van de zaak door het vonnisgerecht. Deze nieuwe schorsingsgrond moet misbruik van procedurele rechten door de verdachte tegengaan, maar het toepassingsgebied strekt in werkelijkheid veel verder. De verjaring zal worden geschorst *ongeacht* welke partij bijkomende onderzoekshandelingen vraagt en *ongeacht* of het verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen wordt ingewilligd dan wel geweigerd, en dit voor maximum 1 jaar. *De facto* zorgt deze nieuwe schorsingsgrond dus voor een verlenging van de verjaringstermijn.

Verder werd, onder grote mediabelangstelling, ook een *wettelijke regeling* voor *onrechtmatig bewijs in strafzaken* in art. 32 V.T.Sv. opgenomen.⁵ Nochtans wijzigt deze wettelijke regeling in de praktijk bijzonder weinig. Art. 32 V.T.Sv. bevat een summiere codificatie van de gekende Antigoon-rechtspraak die het Hof van Cassatie sinds 2003 voortdurend heeft verfiind, met uitzondering van een ophefmakend arrest van 24 april 2013 waarin het Hof een vierde nietigheids criterium naar voren schoof.⁶

¹ In deze bijdrage dekt de term ‘vooronderzoek’ zowel het opsporingsonderzoek als het gerechtelijk onderzoek.

² Art. 21bis Sv., ingevoegd bij Wet 27 december 2012, BS 31 januari 2013.

³ Art. 127, § 2 Sv., gewijzigd bij Wet 27 december 2012, BS 31 januari 2013.

⁴ Ingevoegd bij Wet 14 januari 2013, BS 31 januari 2013.

⁵ Wet 24 oktober 2013 tot wijziging van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering wat betreft de nietigheden, BS 12 november 2013.

⁶ Cass. 24 april 2013, AR P.12.1919.F., *Rev.dr.pén.* 2013, 998, concl. D. VANDERMEERSCH, noot C. DE VALKENEEER, *T.Straf.* 2013382, noot F.S. Over de reikwijdte van dat nieuwe vierde criterium bestond heel wat onduidelijkheid. Zie bv. F. SCHUERMANS, ‘Cassatie beperkt Antigootoets’, *Juristenkrant*, afl. 269, 8 mei 2013, 1-2; R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, deel 1, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2013, p. 333, nr. 1435bis.

Daarnaast werden de mogelijkheden voor de onderzoeksgerechten en het openbaar ministerie om misdaden te *correctionaliseren* nogmaals uitgebreid⁷ en werd het Strafwetboek een burgerrechtelijke sanctie rijker, nl. de *onwaardigheid* van de veroordeelde *om te erven* van het slachtoffer in geval van verkrachting of opzettelijke slagen en verwondingen.⁸

Tot slot rolde eind januari 2014 vers van de parlementaire pers de Wet met betrekking tot de rechtspleging voor het *Hof van Cassatie* in strafzaken,⁹ die de toevloed van zaken bij het Hof moet indijken, o.a. door voortaan de tussenkomst te vereisen van een advocaat die een getuigschrift van een opleiding in cassatieprocedure bezit.¹⁰

2. Een allesomvattende bespreking van bovenstaande en andere wetswijzigingen van het afgelopen jaar is binnen het bestek van deze uiteenzetting niet mogelijk; een snippergewijze analyse van enkele wetswijzigingen leek dan weer weinig aantrekkelijk. Daarom werd geopteerd deze bijdrage toe te spitsen op een van de meest recente wetswijzigingen die zonder twijfel als grensverleggend kan worden bestempeld, met name de *Wet inzake het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek* (hierna: SUO-Wet). Het initiatief voor deze wet kwam van de regering en het betreffende (dubbele)¹¹ wetsontwerp werd op 30 januari 2014, zonder substantiële amenderingen,¹² door het Parlement goedgekeurd.¹³

3. Concreet ziet de structuur van deze bijdrage er als volgt uit. In eerste instantie wordt de *ratio legis* en het toepassingsgebied *ratione materiae* van de SUO-Wet onder de loep genomen. Vervolgens worden de kenmerken en de actoren van het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek (hierna: SUO) toegelicht. Daarna komen de onderzoeksbevoegdheden in het kader van een SUO aan bod, ge-

⁷ Art. 2, lid 3, 5°/1 en 6°/1 Wet 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, ingevoegd bij respectievelijk Wet 14 januari 2013, *BS* 31 januari 2013 en Wet 27 december 2012, *BS* 31 januari 2013.

⁸ Art. 46 Sw., ingevoegd bij Wet 10 december 2012, *BS* 11 januari 2013.

⁹ Wetsontwerp met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K3065/005.

¹⁰ Nieuw art. 425, § 1, lid 2 Sv.

¹¹ De ontdebbling van het aanvankelijke voorontwerp van wet kwam er na advies van de Raad van State, die oordeelde dat de bepalingen inzake de bevoegdheid van de strafuitvoeringsrechtbank onder art. 77 GW en niet art. 78 GW ressorteerden. Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 58. Die ontdebbling maakt de parlementaire stukken op sommige vlakken uiteraard minder leesbaar.

¹² De Senaat nam het dubbele wetsontwerp zelfs zonder enige amendering aan. De definitieve wettekst is derhalve de tekst aangenomen door de Kamer: Wetsontwerp houdende diverse maatregelen ter verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/007; Wetsontwerp houdende diverse maatregelen ter verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (II), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2935/006.

¹³ Beslissing om niet amenderen, Wetsontwerp houdende diverse maatregelen ter verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I), *Parl.St.* Senaat, nr. 5-2405/4; Aangenomen wetsontwerp houdende diverse maatregelen ter verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (II), *Parl.St.* Senaat, nr. 5-2406/3.

volgd door enkele kritische reflecties inzake rechtsbescherming. Tot slot wordt de aandacht gevestigd op enkele andere belangrijke bijkomende elementen uit deze nieuwe wet, die het loutere toepassingsgebied van het SUO overstijgen.

II. Strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek

§1. Beleidsdoelstellingen

4. Over het hoofdopzet van de SUO-Wet bestaat weinig twijfel: de regering DI RUPO hoopt met de creatie van het SUO meer inkomsten binnen te rijven uit strafrechtelijke veroordelingen. Het is immers geen geheim dat de strafuitvoering in België op tal van punten mank loopt. Dat geldt niet alleen voor vrijheidsberovende straffen, maar ook voor vermogenssancties. Concreet moet de SUO-Wet de Staat meer doortastende middelen geven om door de strafrechter uitgesproken verbeurdverklaringen, geldboeten en gerechtskosten beter te kunnen invorderen. De primaire focus ligt daarbij op verbeurdverklaringen.¹⁴ De SUO-Wet is tevens een speerpunt uit het Actieplan 2012-13 van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Maar het toepassingsgebied van deze wet reikt veel verder dan deze twee types van fraude.

5. Naast budgettaire overwegingen wil de wetgever met het SUO de strafuitvoering ook meer *geloofwaardigheid* geven door er voor te zorgen dat ‘misdaad niet loont’, het algemeen en individueel *afschrikkend effect* van strafsancities versterken, alsook gemotiveerde magistraten en politieambtenaren een hart onder de riem steken.¹⁵

§2. Voorwerp van het SUO

6. Het SUO vormt een *nieuw type strafonderzoek*. Anders dan het opsporingsonderzoek (onder gezag en leiding van het openbaar ministerie) en het gerechtelijk onderzoek (in handen van een onderzoeksrechter), situeert dit SUO zich *niet* in de fase van het vooronderzoek, maar in de *strafuitvoeringsfase*. Het onderzoek heeft tot doel informatie te verzamelen over de vermogenssituatie van definitief veroordeelde beklaagden en goederen in beslag te nemen voor de uitvoering van *verbeurdverklaringen*,¹⁶ *geldboeten* en *gerechtskosten*.

¹⁴ MvT, Wetsontwerp houdende diverse maatregelen betreffende de verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I) en (II), *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 8.

¹⁵ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 5-6.

¹⁶ Hoewel de titel van de wet het over ‘vermogensstraffen’ heeft, is het SUO niet expliciet beperkt tot de gevallen waarin de bijzondere verklaring *als straf* werd uitgesproken. Zie art. 464/1, § 1 Sv. De term ‘vermogenssancties’ lijkt daarom meer aangewezen.

7. Het SUO is in eerste instantie gericht tegen *beklaagden die definitief veroordeeld zijn* en een verbeurdverklaring en/of geldboete kregen opgelegd.¹⁷ Daarnaast kan een SUO ook worden gevoerd tegen zogenaamde '*malafide derden*' die 'met de veroordeelde samenspannen om zijn vermogen te onttrekken aan de uitvoering van de veroordelingen'.¹⁸ Die derden kunnen natuurlijke personen (bv. familieleden en vrienden, maar eventueel ook advocaten en boekhouders) of rechtspersonen zijn die de veroordeelde helpen zijn vermogen voor de Staat te verbergen of ongrijpbaar te maken. Het gaat dus om personen die zelf *niet* werden veroordeeld voor het misdrijf waarvoor een verbeurdverklaring en/of geldboete werd uitgesproken.

In het aanvankelijke wetsontwerp was het personele toepassingsgebied van het SUO nog ruimer, met tevens de mogelijkheid een onderzoek te voeren tegen de *burgerrechtelijk aansprakelijke partij*.¹⁹ Deze optie werd na amendering geschrapt,²⁰ al belet dit niet dat de burgerrechtelijk aansprakelijke partij eventueel nog als 'malafide derde' in het SUO kan worden betrokken.²¹

8. Het SUO dient van meet af aan te worden onderscheiden van het reeds bestaande *bijzondere vermogensonderzoek* (art. 524*bis* Sv.). Dit laatste situeert zich in de vonnisfase, na de schuldigverklaring van de beklaagde, en heeft als doel de strafrechter in staat te stellen de omvang van de te verbeurdverklaren goederen en geldsommen te bepalen. De strafrechter kan een dergelijk onderzoek enkel toestaan mits vordering van het openbaar ministerie. Bovendien moeten er ernstige en concrete aanwijzingen zijn dat de veroordeelde tot een verruimde verbeurdverklaring in de zin van art. 43*quater* Sw. zou kunnen worden veroordeeld.²²

§3. Kenmerken van het SUO

A. Subsidiair karakter en aanvangspunt van het SUO

9. Het SUO heeft 'een subsidiair karakter',²³ wat betekent dat een dergelijk onderzoek maar kan worden gestart bij *wanbetaling* van de veroordeelde. Wanbetaling betekent dat de veroordeelde de opgelegde bijzondere verbeurd-

¹⁷ In theorie is het ook mogelijk een SUO te voeren t.a.v. een veroordeelde die geen vermogensstraf kreeg opgelegd, mits het bedrag aan gerechtskosten voldoende 'belangrijk' is.

¹⁸ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 9-10.

¹⁹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 3 en 9; Wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 66.

²⁰ Amendement (C. VAN CAUTER) op het wetsontwerp houdende diverse maatregelen betreffende de verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/002, 1-2.

²¹ Amendement (C. VAN CAUTER) op het wetsontwerp houdende diverse maatregelen betreffende de verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/002, 2.

²² Art. 524*bis* § 1 Sv.

²³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 13.

verklaring(en), geldboete(n) of gerechtskosten niet *volledig* heeft betaald. Het openbaar ministerie stelt de wanbetaling vast.²⁴

Bijkomend moet de betalingsverplichting (d.w.z. het nog opstaande saldo)²⁵ ‘belangrijk’ zijn. Wat beschouwd wordt als een ‘belangrijk’ bedrag, zal bij koninklijk besluit worden bepaald, ‘in functie van de hoogte van het in te vorderen bedrag van de veroordeling of de ernst van het strafbaar feit dat ten grondslag ligt aan de veroordeling’.²⁶ Omwille van kostenefficiëntie en (door de Raad van State aanbevolen)²⁷ proportionaliteitsoverwegingen, zal er wellicht geen SUO worden geopend indien het nog openstaande bedrag slechts een fractie van het aanvankelijk in te vorderen bedrag was. *A fortiori* zal een SUO evenmin worden gebruikt wanneer het originele bedrag relatief laag was. Wat daarentegen de relevantie is van de ernst van de feiten waarvoor de vermogenssancities en gerechtskosten werden uitgesproken, is onduidelijk. Het is immers de vonnisrechter die op basis van de ernst van de feiten de aard en hoogte van de straffen bepaalt; bij de strafuitvoering zou die overweging niet meer moeten spelen.

Men kan zich trouwens afvragen of de wetgever het begrip ‘belangrijk’ niet scherper had kunnen definiëren in de wet. De inmiddels courante aanpak om ‘open’, evaluatieve begrippen in de strafwetgeving verder af te bakenen in koninklijke besluiten en omzendbrieven van het College van procureurs-generaal komt de rechtszekerheid en leesbaarheid van de strafwetgeving allerminst ten goede en blijft hoogst bekritiseerbaar, niettegenstaande het Grondwettelijk Hof deze praktijk reeds (meermaals) conform het legaliteitsbeginsel verklaarde.²⁸

10. Verder hoeft het openbaar ministerie de veroordeelde voorafgaand aan een SUO niet tot betaling uit te nodigen²⁹ indien blijkt dat deze ‘zijn betalingsverplichting heeft verzuimd of, zoals blijkt uit ernstige en concrete elementen, zal verzuimen’.³⁰ Op dit punt verschilt het SUO van de actuele invordering langs

24 Tijdens de parlementaire besprekingen werd ook geopperd om de burgerlijke partij de mogelijkheid te geven een SUO te vorderen wanneer zou blijken dat de schadevergoeding niet werd betaald. Deze slachtoffervriendelijke piste, die echter moeilijk te verzoenen lijkt met de filosofie van ‘strafuitvoering’, werd niet gevolgd. Zie opmerking C. VAN CAUTER in de Commissie Justitie van de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER over het wetsontwerp houdende diverse maatregelen betreffende de verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I) en (II), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 6.

25 MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 21.

26 Art. 464/4, § 1 Sv.

27 Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 58.

28 Zie bv. GwH 28 februari 2013, nr. 20/2013, m.b.t. tot de beperking van het toepassingsgebied van de verruimde minnelijke schikking tot misdrijven die geen ‘zware aantasting’ van de lichamelijke integriteit inhouden. Zie ook twee hangende verzoeken tot vernietiging voor het Grondwettelijk Hof (nr. 5810 en 5813) betreffende de wet van 15 juli 2013 houdende dringende bepalingen inzake fraudebestrijding, die inzake witwassen en witwasbestrijding het criterium van ‘ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd’ invoert.

29 Over de uitnodiging tot betaling, vergezeld van een stortingsformulier, en laatste waarschuwing van de FOD Financiën (m.n. het Bestuur van registratie en domeinen) zegt de SUO-Wet niets.

30 Art. 464/4, § 2 Sv.

burgerrechtelijke weg, die als onvoldoende effectief en efficiënt wordt bestempeld.³¹

11. De ‘betalingsonwil’ van de veroordeelde kan worden afgeleid ‘uit alle gegevens waarover de FOD Financiën of het openbaar ministerie beschikt’, zoals ‘een discrepantie tussen het beweerd onvermogen van de veroordeelde en zijn luxueuze levensstijl’, ‘het doelbewust verzwijgen of manipuleren van informatie [door de veroordeelde] over zijn vermogenstoestand’, ‘het aanwenden van juridische of feitelijke technieken om zijn werkelijke vermogenssituatie te verhullen (bv. oprichting van schermvennootschappen, aanwending stromannen bij vermogenstransacties, domiciliefraude, ...)’ of het feit dat de veroordeelde voortvluchtig is.³² Daar waar de voortvluchtigheid van de veroordeelde en een eventuele discrepantie tussen beweerd onvermogen en feitelijke luxe vrij makkelijk kan worden vastgesteld, lijken de andere voorbeeldsituaties al een onderzoek op zich te vergen.³³

12. Verder vormt de toekenning van een *afbetalingsplan* door de Federale Overheidsdienst Financiën (hierna: FOD Financiën) volgens de parlementaire voorbereiding *geen beletsel* voor een SUO, indien zou blijken dat de veroordeelde relevante informatie over ‘zijn gunstigere vermogenssituatie’ verzweg of het afbetalingsplan ‘enkel aanvroeg om een dilatoir maneuver [sic] uit te voeren.’³⁴

13. Samengevat betekent het voorgaande dat het openbaar ministerie een SUO kan opstarten van zodra de veroordeelde zijn vermogensstraffen of de gerechtskosten niet spontaan en volledig heeft betaald, maar ook wanneer uit ‘ernstige en concrete elementen’ blijkt dat hij niet van plan is te betalen, wat in een aantal gevallen vrij verregaand kan zijn.³⁵ In bepaalde situaties zou een SUO dus aanvang kunnen nemen meteen nadat de veroordeling in kracht van gewijsde is gegaan.

14. Tot slot kan men zich afvragen wat het *lot van de vervangende gevangenisstraf* is in het licht van deze nieuwe regeling. Overeenkomstig art. 40 Sw. is de strafrechter verplicht een vervangende gevangenisstraf te voorzien voor elke geldboete die hij uitspreekt. Betaalt de veroordeelde die geldboete niet (volledig) binnen twee maanden na de uitspraak, dan kan het openbaar ministerie beslissen de vervangende gevangenisstraf uit te voeren. In de praktijk gebeurt dat zelden, wegens overbevolkte gevangenissen. Met de invoering van het SUO zal de vervangende gevangenisstraf zo mogelijk nog minder vaak worden uit-

³¹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 7.

³² MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 13.

³³ Hierbij dient te worden opgemerkt dat de SUO-Wet de bestaande onderzoeksbevoegdheden van het openbaar ministerie in de strafuitvoeringsfase, die weliswaar minder duidelijk zijn geregeld, onverlet laat. Zie ook de opmerking van S. BECQ in de Commissie Justitie van de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 7.

³⁴ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 13.

³⁵ Cf. opmerking van J. BOULET in de Commissie Justitie van de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 9.

gevoerd, zeker indien de niet-betaalde geldboete ‘belangrijk’ is. *De facto* wordt het SUO, met al zijn ingrijpende onderzoeksmaatregelen (*infra*, nr. 26 e.v.), dus de échte stok achter de deur bij geldboeten.

B. Geheim onderzoek

15. Net zoals het vooronderzoek, is het SUO in principe *geheim*. Personen die het voorwerp uitmaken van een SUO krijgen geen inzage in het dossier, tenzij het openbaar ministerie dit toestaat en behoudens wettelijke uitzonderingen, zoals het recht van de verhoorde persoon op een afschrift van het proces-verbaal van verhoor³⁶ of het recht van de beslagene op een afschrift van het proces-verbaal van beslag^{37,38}. Weigert de SUO-magistraat de veroordeelde of derde inzage te verlenen – wat volgens de parlementaire stukken niet de regel zou mogen zijn³⁹ – dan staat tegen die beslissing geen rechtsmiddel open.⁴⁰ Opmerkelijk genoeg krijgt ook de burgerlijke partij de mogelijkheid om inzage te vragen in (een deel van) het SUO-dossier, niettegenstaande het SUO gericht is op de *strafuitvoering*.⁴¹ Op die manier opent het SUO ook deuren voor de burgerlijke partij die tevergeefs de haar toegekende schadevergoeding probeert in te vorderen.⁴²

16. In contrast met het geheime karakter van het onderzoek staat de *vrije uitwisseling van informatie* tussen alle actoren van het gerechtelijke apparaat en de FOD Financiën. Zo kan bv. de bevoegde ambtenaar van de FOD Financiën die de betreffende vermogenssancties en gerechtskosten moet invorderen, kennis nemen van de informatie die in het SUO aan het licht komt en die informatie gebruiken bij de invordering.⁴³ Politieambtenaren die tijdens een SUO elementen ontdekken die relevant kunnen zijn voor een ander SUO, een opsporingsonderzoek of gerechtelijk onderzoek, moeten die informatie onmiddellijk meedelen aan de bevoegde parketmagistraat of onderzoeksrechter.⁴⁴ Omgekeerd, als zij uit andere onderzoeken nuttige gegevens kunnen putten voor een lopend SUO, moeten zij die informatie ter kennis brengen aan de bevoegde

³⁶ Art. 464/6, § 4, lid 2 Sv.

³⁷ Art. 464/31, § 2 Sv.

³⁸ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 10.

³⁹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 23, eigen markering (‘Om een uitoefening van het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel, gewaarborgd door de artikelen 6.1. en 13 EVRM, in de praktijk haalbaar te maken zal de SUO-magistraat de verzoeken om inzage van het dossier van het onderzoek *in beginsel* inwilligen.’).

⁴⁰ Art. 464/1, § 5, lid 3 Sv.

⁴¹ Die optie werd ingevoegd na amendering: Amendement (C. VAN CAUTER) op het wetsontwerp houdende diverse maatregelen betreffende de verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken (I), *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/002, 3.

⁴² Een verdergaande idee, om een SUO ook te laten opstarten door de burgerlijke partij, werd niet weerhouden (*supra*, vn. 24).

⁴³ Art. 464/1, § 6, lid 1 Sv.

⁴⁴ Art. 464/1, § 6, lid 3 Sv.

SUO-magistraat.⁴⁵ Tot slot kan het openbaar ministerie de informatie die ‘op regelmatige wijze’ werd ontdekt tijdens een SUO gebruiken in ‘andere strafrechtelijke en burgerrechtelijke procedures’.⁴⁶ Zo zouden bepaalde gegevens over het vermogen van een malafide derde aanleiding kunnen geven tot een nieuw opsporingsonderzoek of het openbaar ministerie van dienst kunnen zijn bij de invordering van vermogensstraffen die in het kader van een andere zaak tegen die malafide derde zijn uitgesproken.

C. Vereisten van proportionaliteit en kostenefficiëntie

17. Gelet op ‘het ingrijpende karakter’⁴⁷ van het SUO, kreeg de wetgever van de Raad van State het advies in de wet in te schrijven dat het SUO ‘niet verder mag reiken dan hetgeen nodig is om de vooropgestelde doelstelling te bereiken.’⁴⁸ Daarop bracht de wetgever enkele correcties aan in het aanvankelijke voorontwerp van wet. Zoals reeds gesteld, kan een SUO maar worden opgestart indien het nog in te vorderen bedrag ‘belangrijk’ is (*supra*, nr. 10). Verder stellen de bepalingen inzake de onderzoeksbevoegdheden nu uitdrukkelijk dat deze handelingen moeten bijdragen tot de finaliteit van het SUO.⁴⁹ Daarnaast moet de strafuitvoeringsrechter nagaan of de te stellen handelingen wel *proportioneel* zijn (*infra*, nr. 29). In de praktijk dreigt die proportionaliteitstoets allicht vaak in het vaarwater van de opportuiniteitsbeoordeling te komen, waaraan de strafuitvoeringsrechter zich onder geen beding mag wagen.⁵⁰ Het opzet van de wetgever was immers een ‘zeer marginale toetsing’ door de rechter.⁵¹ In de parlementaire besprekingen benadrukten de minister van Justitie en de staatssecretaris voor Fraudebestrijding ook het *uitzonderlijke* karakter van een SUO, wat zal worden bevestigd in een omzendbrief van het College van procureurs-generaal.⁵² Vraag is waarom dit niet in de wet zelf kon worden ingeschreven, aan de hand van duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve criteria. Bovendien kan men zich afvragen of er voor de zogenaamde ‘malafide derden’ geen striktere voorwaarden in de wet hadden moeten zijn voorzien,⁵³ of alleszins een meer adequate rechterlijke controle (*infra*, nr. 34).

18. Naast proportionaliteit lijkt *kostenefficiëntie* een minstens even grote bekommernis van de wetgever. Zo zal het openbaar ministerie steeds een ‘haalbaarheidsevaluatie’ of ‘kosten-batenanalyse’ moeten maken alvorens een SUO te beginnen. Een omzendbrief van het College van procureurs-generaal moet

⁴⁵ Art. 464/1, § 6, lid 2 Sv.

⁴⁶ Art. 464/1, § 6, lid 4 Sv.

⁴⁷ Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 58.

⁴⁸ Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 58.

⁴⁹ Art. 464/5, § 1, lid 1 (m.b.t. gewone uitvoeringshandelingen) en art. 464/19, lid 1 Sv. (m.b.t. specifieke uitvoeringshandelingen).

⁵⁰ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 19.

⁵¹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 19.

⁵² Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 9-11.

⁵³ Dit werd o.a. gesuggereerd door de Orde van Vlaamse Balies en door enkele parlementsleden in de Commissie Justitie in de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 7, 9 en 15.

daartoe de nodige richtlijnen aanreiken. Publieke middelen moeten optimaal worden aangewend; het kan niet ‘de bedoeling zijn om een onderzoek op te starten voor mineure schulden of indien de kosten meer zullen bedragen dan de geschatte opbrengsten.’⁵⁴

19. Aansluitend daarbij rijst de vraag wie de *kosten* van het SUO draagt. In beginsel komen deze ten laste van de veroordeelde,⁵⁵ met uitzondering van de personeels- en werkingskosten van Justitie.⁵⁶ Kosten die daarentegen voortvloeien uit ‘onregelmatige uitvoeringshandelingen’ en kosten die ‘kennelijk niet te wijten zijn aan de persoonlijke gedraging van de veroordeelde’ blijven voor rekening van de Staat.⁵⁷ Is de veroordeelde het niet eens met de kosten zoals die begroot werden door het openbaar ministerie, dan kan hij beroep aantekenen bij de strafuitvoeringsrechter (*infra*, nr. 24).⁵⁸

§4. Actoren van het SUO

20. Het SUO kent vier hoofdrolspelers: het openbaar ministerie, het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (hierna: COIV), de politie en tot slot de FOD Financiën. In wat volgt, wordt vooral de rol van die eerste twee nader toegelicht.

Daarnaast spelen twee rechterlijke instanties, nl. de strafuitvoeringsrechter en de kamer van inbeschuldigingstelling, een punctuele (bij)rol in het SUO.

A. Hoofdrolspelers

1. Openbaar ministerie

21. Het SUO wordt gevoerd onder gezag en leiding van het *openbaar ministerie*.⁵⁹ Die keuze hoeft niet te verwonderen: het openbaar ministerie vervult immers een sleutelrol bij de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten.⁶⁰ Bij het vervullen van die rol krijgt het openbaar ministerie bijstand van politiediensten,⁶¹ het COIV en de bevoegde ambtenaar van registratie en domeinen binnen de FOD Financiën, die verbeurdverklarde geldsommen, geldboeten en gerechtskosten namens het openbaar ministerie invordert⁶².

⁵⁴ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 14.

⁵⁵ Voor kosten gemaakt door het COIV in het kader van een solvabiliteitsonderzoek geldt een licht afwijkende regeling: deze zijn ten laste van de veroordeelde *of* de burgerrechtelijk aansprakelijke partij die mee werd veroordeeld en tegen wie de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring wordt gevorderd (nieuw art. 15*bis*, § 9, lid 2 COIV-Wet).

⁵⁶ Art. 464/39, lid 1 Sv.

⁵⁷ Art. 464/39, lid 2 Sv.

⁵⁸ Art. 464/40, lid 3 en 4 Sv.

⁵⁹ Art. 464/1, § 2 Sv.

⁶⁰ Cf. MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 17.

⁶¹ Art. 464/2, § 4 Sv.

⁶² Art. 197 en nieuw art. 197*bis* Sv.

De verantwoordelijke magistraat binnen het openbaar ministerie wordt de ‘SUO-magistraat’ genoemd. Deze waakt over de wettigheid van de handelingen die gesteld worden in het kader van het SUO.⁶³

In beginsel kan een SUO enkel door het openbaar ministerie worden opgestart, al kan het COIV ambtshalve aan het openbaar ministerie voorstellen een SUO te voeren.⁶⁴ Daarnaast kan het openbaar ministerie ook beslissen het SUO niet zelf te voeren, maar het COIV daarmee te belasten. De SUO-Wet breidt de bevoegdheden van het COIV immers uit, zoals hierna wordt besproken.

2. COIV

22. Het COIV werd in 2003 opgericht binnen het openbaar ministerie,⁶⁵ en valt onder het gezag van de minister van Justitie. Momenteel speelt het COIV vooral een rol bij het opsporen en beheren van inbeslaggenomen goederen als ook bij de tenuitvoerlegging van verbeurdverklaringen.⁶⁶ De SUO-Wet geeft het COIV voortaan ruimere bevoegdheden.

Eenzijds kan het COIV, zoals gezegd, door het openbaar ministerie gevraagd worden om bijstand te verlenen aan een SUO, of zelfs volledig belast worden met het voeren van een SUO onder het gezag van het openbaar ministerie.⁶⁷ Het lijkt erop dat de bevoegdheid van het COIV daardoor impliciet wordt uitgebreid naar gevallen waarin beklaagden enkel tot een geldboete worden veroordeeld. In dergelijke gevallen is immers wel een SUO mogelijk,⁶⁸ maar kan het COIV momenteel niet optreden.⁶⁹ Anderzijds worden de bestaande bevoegdheden van het COIV om een zogenaamd ‘solvabiliteitsonderzoek’ te voeren verruimd.

23. Een *solvabiliteitsonderzoek* wordt gevoerd onder het gezag van de directeur van het COIV, die het eigenlijke onderzoek kan delegeren aan een verbindingsmagistraat bij het COIV of aan een adjunct-directeur.⁷⁰ Dit onderzoek richt zich enkel tegen beklaagden die tot een verbeurdverklaring werden veroordeeld⁷¹ en bestaat er in financiële informatie over hun vermogen te verzamelen bij overheidsinstanties en financiële instellingen. Daarnaast kunnen bankrekeningen en andere financiële activa gedurende 5 werkdagen tijdelijk worden bevroren.⁷²

⁶³ Art. 464/1, § 2, lid 2 Sv.

⁶⁴ Art. 464/3, § 1, lid 2 Sv.

⁶⁵ Art. 2 Wet 26 maart 2003 houdende oprichting van een Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring en houdende bepalingen inzake het waardevast beheer van in beslag genomen goederen en de uitvoering van bepaalde vermogenssancties (hierna: COIV-Wet), BS 2 mei 2003.

⁶⁶ Art. 3-5 COIV-Wet.

⁶⁷ Art. 464/3, § 1 Sv.

⁶⁸ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 8.

⁶⁹ Art. 3 en 4, § 1 COIV-Wet.

⁷⁰ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 41. Om dubbelzinnigheden op dit punt te vermijden past de SUO-Wet art. 17bis, § 1 COIV-Wet licht aan.

⁷¹ Nieuw art. 15, § 1, lid 1 COIV-Wet.

⁷² Nieuw art. 15 en 15bis COIV-Wet.

Na de inwerkingtreding van de SUO-Wet mag het COIV die vermogensinformatie ook opvragen bij alle private ondernemingen (andere dan de voormelde financiële instellingen) ingeschreven in de Kruispuntbank voor Ondernemingen (zoals bv. werkgevers en boekhouders).⁷³ Deze private ondernemingen zijn verplicht om die informatie te verschaffen, op straffe van een geldboete van 26 tot 10.000 euro, tenzij die informatie onder hun beroepsgeheim valt of zij een andere wettige reden hebben om te weigeren die informatie te geven.⁷⁴ Het COIV krijgt ook toegang tot het centraal aanspreekpunt bankrekeningen van de Nationale Bank, om op snellere en efficiëntere wijze informatie te vergaren over de financiële activa van de veroordeelde.⁷⁵

Bovendien kan het COIV, bovenop de voormelde bevroezingsoptie, opdracht geven aan financiële instellingen om gelden of andere vermogensbestanddelen van de veroordeelde kosteloos over te maken aan het COIV of een bankrekening van de FOD Financiën.⁷⁶ Daardoor zal derdenbeslag niet nodig zijn, wat een snellere en minder kostelijke invordering van vermogenssancities mogelijk maakt.⁷⁷

Wat de organisatie en uitvoering van een solvabiliteitsonderzoek betreft, kan het COIV de politie voortaan ook rechtstreeks belasten met bepaalde taken; de huidige omweg via het openbaar ministerie is niet langer nodig.⁷⁸

B. Bijrollen

1. Strafvuiteringsrechter

24. De rechterlijke controle in het kader van een SUO is weggelegd voor de voorzitter van de strafvuiteringsrechtbank, kortweg ‘de strafvuiteringsrechter’.⁷⁹ De twee assessoren in strafvuiteringszaken, die geen beroepsrechtters zijn, komen er niet aan te pas.⁸⁰ Bij voorkeur heeft de strafvuiteringsrechter een gespecialiseerde opleiding genoten over de tenuitvoerlegging van vermogensstraffen en gerechtskosten.⁸¹ Dat is wellicht geen overbodige luxe. Tot nog toe hielden strafvuiteringsrechtters zich immers enkel bezig met de tenuitvoerlegging van vrijheidsberovende straffen en hun modaliteiten.

De strafvuiteringsrechter komt tussen voor de meest ingrijpende onderzoeksbevoegdheden⁸² (*infra*, nr. 29) en beoordeelt in beroep verzoeken tot opheffing

⁷³ Nieuw art. 15, §2 COIV-Wet; MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 39.

⁷⁴ Nieuw art. 15, § 4 COIV-Wet.

⁷⁵ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 40.

⁷⁶ Nieuw art. 15bis, § 4 COIV-Wet; MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 40.

⁷⁷ Nieuw art. 15bis, § 4 COIV-Wet; MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 40.

⁷⁸ Nieuw art. 15, § 6 COIV-Wet; MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 40.

⁷⁹ Nieuw art. 91 voorlaatste lid Ger.W. *juncto* art. 78, lid 3 Ger.W.

⁸⁰ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 19.

⁸¹ Nieuw art. 91, laatste lid Ger.W.

⁸² Art. 464/20, § 1 Sv.

van een beslagmaatregel⁸³ (*infra*, nr. 31). Tot slot neemt de strafuitvoeringsrechter kennis van het hoger beroep tegen een beslissing van de SUO-magistraat om bepaalde inbeslaggenomen goederen te vervreemden⁸⁴ (*infra*, nr. 32) en tegen diens beslissing om bepaalde kosten ten laste van de veroordeelde te leggen (*supra*, nr. 19).⁸⁵

2. Kamer van inbeschuldigingstelling

25. De kamer van inbeschuldigingstelling komt in de loop van een SUO enkel tussen om de regelmatigheid van een eventuele observatie te controleren.⁸⁶ De rechtspleging verloopt overeenkomstig art. 235ter Sv.⁸⁷ Anders dan in het vooronderzoek, fungeert de kamer van inbeschuldigingstelling dus niet als een beroepsinstantie.

§5. Onderzoeksbevoegdheden

26. In het kader van een SUO zijn drie soorten onderzoeksbevoegdheden mogelijk: ‘gewone uitvoeringshandelingen’, ‘specifieke uitvoeringshandelingen’ en inbeslagneming. Niettegenstaande de term ‘uitvoeringshandelingen’, vertonen deze handelingen opvallend veel gelijkenissen met de onderzoeksdaaden die tijdens het vooronderzoek kunnen worden gesteld. De finaliteit van uitvoeringshandelingen is evenwel anders.⁸⁸ In tegenstelling tot onderzoeksdaaden, waarmee misdrijven, daders en bewijzen worden opgespoord, zijn uitvoeringshandelingen gericht op het vergaren van informatie over de vermogenstoestand van de veroordeelde en eventuele malafide derden, en op de uitvoering van vermogenssancties.⁸⁹ Nochtans zal hieronder blijken dat uitvoeringshandelingen wel degelijk nieuwe misdrijven aan het licht kunnen brengen. Een ander verschilpunt betreft de vereiste voorafgaande tussenkomst van een rechter.

⁸³ Art. 464/36, § 4 Sv.

⁸⁴ Art. 464/38, § 2 Sv.

⁸⁵ Art. 464/40, lid 3 Sv.

⁸⁶ Daarnaast voorziet de SUO-Wet ook in een controle van de kamer van inbeschuldigingstelling indien gegevens verkregen tijdens een observatie in het kader van een SUO vervolgens worden gebruikt in een opsporingsonderzoek of gerechtelijk onderzoek. Zie art. 464/18, § 1 Sv. Men kan zich de vraag stellen of deze bijzondere regeling, naast de bestaande gemeenrechtelijke regeling, wel nodig was.

⁸⁷ Art. 464/18, § 2 Sv.

⁸⁸ Om die reden adviseerde de Raad van State een grondige herschrijving van het voorontwerp van wet, dat de onderzoeksmaatregelen en hun toepassingsvoorwaarden uit het vooronderzoek zonder meer transposeerde naar het SUO. Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 60-61.

⁸⁹ Art. 464/5, § 1, lid 1 *juncto* art. 464/1, § 1, lid 1 Sv.

A. Gewone uitvoeringshandelingen

27. De SUO-magistraat (of desgevallend een magistraat van het COIV onder gezag en leiding van de directeur van het COIV)⁹⁰ kan in het kader van een SUO elke handeling stellen die het openbaar ministerie tijdens een opsporingsonderzoek op grond van art. 28*bis* Sv. ook zou mogen stellen, met uitzondering van een arrestatie.⁹¹ Zo kan de SUO-magistraat (of de politie op voordring van de magistraat) personen verhoren,⁹² een technisch adviseur aanwijzen,⁹³ publiek toegankelijke plaats betreden,⁹⁴ een voer- of vaartuig doorzoeken,⁹⁵ de veroordeelde of malafide derde fouilleren,⁹⁶ een huiszoeking met toestemming van de bewoner uitvoeren,⁹⁷ de identificatie van elektronische communicatiediensten en hun gebruikers vorderen,⁹⁸ bankgegevens opvragen,⁹⁹ bankverrichtingen onder toezicht plaatsen of zelfs bankrekeningen en andere financiële activa voor beperkte tijd bevroren.¹⁰⁰ Verder kan de SUO-magistraat de politie ook bevelen een observatie uit te voeren¹⁰¹ en inlichtingen over het vermogen van de veroordeelde verzamelen via informantenwerking.¹⁰² De opsmoming in de SUO-Wet is bovendien niet limitatief.¹⁰³

Voor geen enkele gewone uitvoeringshandeling is de tussenkomst van een rechter vereist. Het openbaar ministerie kan al deze handelingen autonoom stellen.

B. Specifieke uitvoeringshandelingen

28. De lijst met specifieke uitvoeringsmaatregelen is wel limitatief en bestaat uit handelingen ‘waarvoor in het kader van een gerechtelijk onderzoek uitsluitend de onderzoeksrechter bevoegd is’.¹⁰⁴ Hieronder vallen een huiszoeking zonder toestemming,¹⁰⁵ een zoeking in een informaticasysteem¹⁰⁶ en de uit-

⁹⁰ Art. 464/3, § 2 en 4 Sv.

⁹¹ Art. 464/1, § 1, lid 2 Sv.

⁹² Art. 464/6 Sv.

⁹³ Art. 464/7 Sv.

⁹⁴ Art. 464/9 Sv.

⁹⁵ Art. 464/10 Sv.

⁹⁶ Art. 464/11 Sv.

⁹⁷ Art. 464/8 Sv.

⁹⁸ Art. 464/13 Sv.

⁹⁹ Art. 464/12, § 1 Sv.

¹⁰⁰ Art. 464/12, § 2 Sv.

¹⁰¹ Art. 464/14 Sv.

¹⁰² Art. 464/16 Sv.

¹⁰³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 15. Het voorontwerp van wet bevatte zelfs geen lijst met gewone uitvoeringshandelingen, maar verwijst naar de bevoegdheden die het openbaar ministerie o.g.v. onder meer art. 28*bis* Sv. in het opsporingsonderzoek heeft. Voorontwerp, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 46.

¹⁰⁴ Art. 464/19, lid 1 Sv.

¹⁰⁵ Art. 464/22 Sv.

breiding van de zoeking naar een informaticasysteem dat zich (deels) op een andere plaats bevindt.¹⁰⁷ Verder kan de SUO-magistraat ook elektronische communicatie laten registreren of lokaliseren,¹⁰⁸ een observatie van een woning¹⁰⁹ of het af luisteren en opnemen van elektronische communicatie (bv. een telefoontap) bevelen.¹¹⁰ Verder omvatten de specifieke uitvoeringshandelingen in de SUO-Wet ook nog enkele bijzondere maatregelen voor rechtspersonen, naar het voorbeeld van art. 91 Sv.¹¹¹ Het openen van onderschepte post en het afleveren van een bevel tot aanhouding staan daarentegen niet in het lijstje van specifieke uitvoeringshandelingen.

29. Een onderzoeksrechter komt er bij een SUO nooit aan te pas. Zoals eerder besproken, valt de rechterlijke controle op een SUO grotendeels de voorzitter van de strafuitvoeringsrechtbank ten dele (*supra*, nr. 24).

In principe moet de strafuitvoeringsrechter *steeds* tussenkomen om een specifieke uitvoeringshandeling te machtigen.¹¹² De bewoording van de wet is wel enigszins verwarrend: enerzijds vindt men in art. 464/20, lid 1 Sv. een algemene *machtigingsvereiste*, anderzijds stellen de afzonderlijke bepalingen voor elke specifieke uitvoeringshandeling dat de SUO-magistraat die handeling mag ‘bevelen’ of ‘vorderen’.¹¹³ Bovendien is de beoordelmarge van de strafuitvoeringsrechter beperkter dan die van de onderzoeksrechter, zelfs bij mini-instructie. De strafuitvoeringsrechter mag enkel de wettigheid, proportionaliteit en subsidiariteit van de geplande uitvoeringshandeling toetsen; de opportuniteit van de handeling valt buiten zijn bevoegdheid.¹¹⁴ Daarnaast blijft het SUO steeds in handen van het openbaar ministerie; evocatie door de strafuitvoeringsrechter (naar analogie met het evocatierecht van de onderzoeksrechter bij een mini-instructie) is niet mogelijk.¹¹⁵

Weigert de strafuitvoeringsrechter een machtiging af te leveren, dan kan het openbaar ministerie cassatieberoep tegen die beslissing instellen.¹¹⁶ In geval

¹⁰⁶ De hypothese van een zoeking in een informaticasysteem zonder toestemming is weliswaar niet expliciet vermeld in de SUO-Wet, maar kan impliciet gelezen worden in art. 464/22 en art. 464/23 Sv.

¹⁰⁷ Art. 464/23 Sv.

¹⁰⁸ Art. 464/25 Sv.

¹⁰⁹ Art. 464/27 Sv.

¹¹⁰ Art. 464/26, § 4 Sv.

¹¹¹ Art. 464/28 Sv.

¹¹² MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 16 en 22 (‘Voor het stellen van de ‘specifieke uitvoeringshandelingen’ (telefoontap, huiszoeking, enz.) is de voorafgaande machtiging van een onafhankelijke en onpartijdige magistraat vereist, de strafuitvoeringsrechter, hetgeen een belangrijke waarborg vormt tegen het gevaar voor misbruik of willekeur’).

¹¹³ Daarenboven bevindt art. 464/20 Sv. zich in een ander wetsontwerp dan de bepalingen met specifieke uitvoeringshandelingen (*supra*, vn. 11), waardoor men verkeerdelijk zou kunnen concluderen dat enkel voor de telefoontap een tussenkomst van de strafuitvoeringsrechter vereist is.

¹¹⁴ Art. 464/20, lid 3 Sv.; MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 16.

¹¹⁵ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 19.

¹¹⁶ Art. 464/21, § 1 Sv.

van verbreking wordt de zaak verwezen naar een andere strafuitvoeringsrechter, die een nieuwe uitspraak moet vellen.¹¹⁷

30. Concluderend kan men stellen dat het openbaar ministerie in het kader van een SUO *quasi* alle handelingen kan stellen die mogelijk zijn tijdens een gerechtelijk onderzoek. De rol van de rechter wordt herleid tot een ‘zeer marginale toetsing’.¹¹⁸ Voor zover het SUO enkel definitief veroordeelde beklaagden treft, valt dit misschien nog te verdedigen. Echter, t.a.v. zogenaamde ‘malafide derden’, die niet werden veroordeeld en die mogelijk ook helemaal geen misdrijf hebben gepleegd, ware een ruimere rechtsbescherming wenselijk geweest.¹¹⁹

Hoewel het SUO niet gericht is op het opsporen van misdrijven, is het geenszins ondenkbaar dat tijdens een SUO *nieuwe misdrijven* aan het licht komen, zoals bv. het misdrijf van bedrieglijk onvermogen wanneer de veroordeelde zich opzettelijk onvermogen heeft gemaakt (art. 490*bis* Sw.), dan wel heling of witwassen door ‘malafide derden’ (art. 505 Sw.). Integendeel. In dat geval zal de SUO-magistraat deze informatie kunnen aanwenden in het kader van nieuwe of lopende vooronderzoeken (*supra*, nr. 16). Concreet betekent dit dat het initiële bewijsmateriaal van nieuwe misdrijven kan worden verzameld met minder verregaande waarborgen dan diegene die gelden in het vooronderzoek.¹²⁰ Vraag is of dat onderscheid gerechtvaardigd is in het licht van het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel.

C. Inbeslagneming

31. Ten derde heeft het openbaar ministerie ruime bevoegdheden inzake inbeslagneming, die naar analogie met de beslagregeling in het vooronderzoek, geen tussenkomst van een rechter vergen. Enerzijds kunnen alle goederen, zowel roerende als onroerende, die toebehoren aan de veroordeelde beklaagde of aan een ‘malafide derde’,¹²¹ in beslag worden genomen voor de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring, geldboete en/of gerechtskosten.¹²² Anderzijds kan ook beslag worden gelegd op alle ‘informatiedragers’ (bv. papieren documenten of computerbestanden) die inlichtingen verschaffen over de vermogenssituatie van de veroordeelde, ongeacht of zij aangetroffen worden bij de veroordeelde dan wel bij derden.¹²³

32. Verder bevat de SUO-Wet ook een bepaling inzake *derdenbeslag* (d.w.z. beslag bij derden te goeder trouw die aan de veroordeelde of een malafide der-

¹¹⁷ Art. 464/21, § 5 Sv.

¹¹⁸ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 19.

¹¹⁹ Voor andere kritiek zie K. VAN CAUWENBERGHE, ‘Strafuitvoeringsonderzoek: basisregels van de rechtstaat overboord’, *Juristenkrant*, afl. 282, 29 januari 2014, 11.

¹²⁰ Zie bv. de opmerking van J. BOULET in de Commissie Justitie van de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 9.

¹²¹ Art. 464/30, § 1 Sv.

¹²² Art. 464/29, § 2, 1° Sv.

¹²³ Art. 464/29, § 2, 2° Sv.

de gelden of goederen verschuldigd zijn)¹²⁴ en een regeling voor de tegelddemaking van in beslag genomen goederen. Met de opbrengst van die vervreemding kunnen nog verschuldigde verbeurdverklarde geldsommen, geldboeten en gerechtskosten worden aangezuiverd.¹²⁵

§6. Rechtsbescherming

33. Hoger werd reeds geschetst dat de strafuitvoeringsrechter een marginale toetsingsbevoegdheid heeft t.a.v. de zogenaamde ‘specifieke uitvoeringshandelingen’ en daarnaast het beroep tegen bepaalde beslissingen van de SUO-magistraat beoordeelt (*supra*, nrs. 24 en 29). In dit onderdeel wordt de rechtsbescherming van veroordeelde beklaagden en derden die het voorwerp van een SUO uitmaken geëvalueerd.

34. Vooreerst staat tegen de beslissing van het openbaar ministerie om een SUO op te starten (of desgevallend op te dragen aan het COIV) geen rechtsmiddel open.¹²⁶ Voor reeds veroordeelde beklaagden is dit begrijpelijk, omdat het SUO tot doel heeft een definitieve veroordeling uit te voeren. Maar het gebrek aan een algemeen rechtsmiddel voor derden die door de SUO-magistraat als ‘malafide’ worden beschouwd, roept wel vragen op. Hoewel de wetgever zelf aangaf dat de rechtsbescherming van derden in het kader van een SUO aan hogere standaarden zou moeten voldoen,¹²⁷ maakt de SUO-Wet geen wezenlijk onderscheid tussen veroordeelde beklaagden en derden.

Derden kunnen zich bv. niet op eender welk moment van het SUO tot de strafuitvoeringsrechter richten met de vraag om na te gaan of zij werkelijk te kwader trouw zijn. Voor dergelijke toetsing lijkt ook weinig ruimte te bestaan wanneer de strafuitvoeringsrechter tussenkomt voor de machtiging voor een specifieke uitvoeringshandeling. De strafuitvoeringsrechter moet zich immers beperken tot een beoordeling van de wettigheid, proportionaliteit en subsidiariteit van de voorgenen handeling (*supra*, nr. 29).

Daarentegen kunnen derden wel een verzoek tot opheffing van een beslagmaatregel richten tot de SUO-magistraat en bij weigering van deze laatste in hoger beroep gaan bij de strafuitvoeringsrechter.¹²⁸ Deze SUO-variant van het strafrechtelijk kort geding is evenwel niet specifiek voor malafide derden, maar van toepassing op ‘elke persoon die benadeeld is door een inbeslagname met betrekking tot zijn goederen’.¹²⁹ Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om beroep aan te tekenen tegen een machtiging van de SUO-magistraat aan het COIV om bepaalde in beslag genomen goederen te vervreemden.¹³⁰ Het is niet helemaal duidelijk of dit beroep schorsende werking heeft, maar dat lijkt alleszins wenselijk.

¹²⁴ Art. 464/34 Sv.

¹²⁵ Art. 464/37 Sv.

¹²⁶ Art. 464/4, § 1, lid 2 Sv.

¹²⁷ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 18-19.

¹²⁸ Art. 464/36 Sv.

¹²⁹ Art. 464/36, § 1 Sv.

¹³⁰ Art. 464/37, § 1 en art. 464/38 Sv.

Verder kan een derde nog een aansprakelijkheidsvordering tegen de Belgische Staat indienen bij de burgerlijke rechtbank indien de SUO-magistraat (of de politie) een foutieve beslissing zou hebben genomen (bv. door een derde te goeder trouw als malafide derde te bestempelen) of in geval van onrechtmatige uitvoeringshandelingen.¹³¹ Maar dan holt de derde uiteraard achter de feiten aan.

Tot slot zou de derde misschien korter op de bal kunnen spelen door zich tot de burgerlijke rechter in kort geding te richten (bv. voor de aanstelling van een deskundige). In de mate dat het Wetboek van strafvordering zelf in rechtsmiddelen voorziet (bv. het strafrechtelijk SUO-kort geding en het beroep tegen een beslissing tot vervreemding van een in beslag genomen goed), zal de burgerlijke kortgedingrechter echter bezwaarlijk kunnen tussenkomen.¹³²

§7. Belangrijke toemaatjes

35. Behoudens de invoering van het SUO, omvat de SUO-Wet ook een aantal andere wijzigingen met verstreckende gevolgen, die niet onbesproken mogen blijven.

A. Verjaring en uitstel van verbeurdverklaring

36. Door toedoen van de SUO-Wet zullen verbeurdverklaringen die uitgesproken worden wegens een *wanbedrijf* voortaan na *10 jaar* (i.p.v. 5 jaar) *verjaren*.¹³³ De huidige getrapte regeling voor geldboeten en verbeurdverklaringen in art. 94 Sw. wordt daardoor een beetje complexer. De verjaringstermijn wordt weliswaar nog steeds bepaald door de aard van het misdrijf waarvoor de verbeurdverklaring wordt uitgesproken, maar de termijn bij wanbedrijven is niet langer dezelfde als voor geldboeten.¹³⁴

Aanvankelijk wou de wetgever de verjaring zelfs op 30 jaar brengen, *ongeacht* of de bijzondere verbeurdverklaring voor een overtreding, wanbedrijf of misdaad wordt uitgesproken.¹³⁵ Om evidente redenen (nl. pertinentie en proportionaliteit) werd hij op dit punt door de Raad van State teruggefloten.¹³⁶

Verder introduceert de SUO-Wet ook een aantal niet-limitatieve, algemene en bijzondere schorsings- en stuitingsgronden voor de verjaring van de verbeurdverklaring. Een aantal van die gronden zijn niet nieuw noch specifiek voor de verbeurdverklaring. Maar het gevolg lijkt wel dat een verbeurdverklaring in de praktijk haast zelden nog zal verjaren.

37. Daarenboven schrapt de SUO-Wet ook de mogelijkheid voor de strafrechter om een verbeurdverklaring met *uitstel* op te leggen.¹³⁷ Hoewel ook deze

¹³¹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 23.

¹³² Art. 2 Ger.W.

¹³³ Nieuw art. 94, lid 3 Sw.

¹³⁴ Nieuw art. 94 Sw.

¹³⁵ Voorontwerp, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 52.

¹³⁶ Adv. RvSt, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 64.

¹³⁷ Nieuw art. 8, § 1, lid 1 Probatiwet.

ingreep disproportionele gevolgen kan (en zal) hebben – in het bijzonder wanneer de strafrechter verplicht is om de verbeurdverklaring uit te spreken (zoals bv. het voorwerp van heling of witwassen) – viel terechte kritiek helaas in parlementaire dovemansoren.¹³⁸

B. Verruimd beslag bij equivalent

38. Ten slotte breidt de SUO-Wet de huidige bepaling inzake beslag bij equivalent uit.

Eenzijds preciseert deze wet dat beslag bij equivalent t.a.v. de verdachte ook mogelijk is indien de vermogensvoordelen bedoeld in art. 42, 3° en art. 43^{quater} Sv. niet meer in het vermogen van de verdachte in België kunnen worden aangetroffen of zich vermengd hebben met wettige goederen.¹³⁹

Anderzijds wordt het voortaan mogelijk beslag bij equivalent te leggen op goederen die zich bij *derden* bevinden.¹⁴⁰ Vereist is evenwel dat er ‘voldoende ernstige en concrete aanwijzingen [zijn] dat de verdachte het goed heeft overgedragen aan de derde (...) met het kennelijke doel de tenuitvoerlegging van de eventuele bijzondere verbeurdverklaring met betrekking tot een geldsom te verhinderen of in ernstige mate te bemoeilijken’.¹⁴¹ De verdachte moet dus de ondubbelzinnige bedoeling hebben gehad om zijn vermogen te onttrekken aan Justitie. De derde van zijn kant ‘wist of moest redelijkerwijs weten dat het goed hem rechtstreeks of onrechtstreeks was overgedragen door de verdachte, dan wel dat hij het met de financiële hulp van de verdachte had kunnen verwerven, om het te onttrekken aan de tenuitvoerlegging van de eventuele bijzondere verbeurdverklaring met betrekking tot een geldsom.’¹⁴² Opnieuw gaat het dus om derden die te kwader trouw zijn.

Met deze verruimde beslagmogelijkheid wil de wetgever vat krijgen op het hele ‘feitelijke vermogen’ van de verdachte, zowel *voor* als *na* de veroordeling.¹⁴³ Daardoor zal de nood aan een SUO na veroordeling in de toekomst misschien minder groot zijn ...

III. Besluit

39. Het lijkt geen twijfel dat de SUO-Wet nog veel stof voor discussie zal doen opwaaien. Met deze nieuwe wetgeving drukt de regering DI RUPO eens te meer een sterke stempel op het Belgische strafrechtssysteem, die lang na de ‘moeder van alle verkiezingen’ nog zichtbaar zal zijn.

¹³⁸ Zie bv. de kritiek van C. VAN CAUTER en S. BECQ in de Commissie Justitie van de Kamer: Verslag S. DE WIT en C. VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53K2934/003, 6-8.

¹³⁹ Nieuw art. 35ter, § 1 Sv.

¹⁴⁰ Nieuw art. 35ter, § 4 Sv.

¹⁴¹ Nieuw art. 35ter, § 4 1° Sv.

¹⁴² Nieuw art. 35ter, § 4 2° Sv.

¹⁴³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53K2934/001 en nr. 53K2935/001, 25-26.

Beknopte bibliografie met recente vakliteratuur

I. Algemene werken

- BOSLY, H.-D., VANDERMEERSCH, D. en BEERNAERT, M.-A., *Droit de la procédure pénale*, Brugge, Die Keure, 2010, 1593 p.
- DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J. (eds.), *Strafprocesrecht Wet en duiding*, Brussel, Larcier, 2013, 730 p.
- DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J. (eds.), *Strafrecht Wet en duiding*, Brussel, Larcier, 2012, 578 p.
- DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1956 p.
- DECAIGNY, T., *Tegenspraak in het vooronderzoek*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 719 p.
- DE NAUW, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 220 p.
- DERUYCK, F., GOETHALS, E., HUYBRECHTS, L., LECLERCQ, J.-F., ROZIE, J., ROZIE, M., TRAEST, F. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *Amicus curiae: liber amicorum Marc De Swaef*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 575 p.
- DERUYCK, F., DE SWAEF, M., ROZIE, J., ROZIE, M., TRAEST, P. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Mortsel, Intersentia, 2010, 644 p.
- DERUYCK, F. en ROZIE, M. (eds.), *Het strafrecht bedreven: liber amicorum Alain De Nauw*, Brugge, Die Keure, 2011, 1012 p.
- DESTERBECK, F., VAN DROOGBROECK, J., DESMET, C., FRANCIS, E., VAN DOOREN, E. en VANDROMME, S. (eds.), *Beslag en verbeurdverklaring in strafzaken. Wet en Duiding*, Brussel, Larcier, 2012, 531 p.
- DE WOLF, D., *Handboek correctioneel procesrecht: terechtzitting, rechtsmiddelen en bewijs*, Mortsel, Intersentia, 2013, 294 p.
- FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. en MASSET, A., *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2012, 1603 p.
- GOOSSENS, F., BERKMOES, H., DUCHATELET, A. en HUTSEBAUT, F. (eds.), *De salduz-regeling. Theorie en praktijk, vandaag en morgen*, Brussel, Politeia, 2012, 770 p.
- MAUS, M. en ROZIE, M. (eds.), *Actuele problemen van het fiscaal strafrecht*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2011, 760 p.
- SPAPENS, T., GROENHUIJSEN, M. en KOOIMANS, T. (eds.), *Universalis: liber amicorum Cyrille Fijnaut*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 1093 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 2 dln., Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2011, 1239 p.
- VANDERMEERSCH, D., *Éléments de droit pénal et de procédure pénale*, Brussel, La Charte, 2012, 815 p.
- VERBRUGGEN, F., SPRIET, B. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *Themis straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2013, 197 p.
- VERHELST, S., *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 711 p.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.

- VERSTRAETEN, R., VAN DAELE, D., BAILLEUX, A. en HUYSMANS, J., *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 435 p.
- VERSTRAETEN, R. en VERBRUGGEN, F., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, 2 dln., Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2013, 519 p.
- VLAAMSE CONFERENTIE BALIE ANTWERPEN (ed.), *Geboeid door het Strafrecht – De advocaat en de strafrechtspleging*, Brussel, Larcier, 2011, 228 p.

II. Tijdschriften

Journal de Tribunaux, Nieuw Juridisch Weekblad, Nullum Crimen, Orde van de dag, Panopticon, Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent, Revue de droit pénal et de criminologie, Rechtskundig Weekblad, Tijdschrift voor strafrecht, Tijdschrift voor de politie, Vigiles, ...